

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston päätökseksi väliaikaisista hätätoimenpiteistä Latvian, Liettuan ja Puolan hyväksi

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 1 päivänä joulukuuta 2021 tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi väliaikaisista hätätoimenpiteistä Latvian, Liettuan ja Puolan hyväksi sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 27.1.2022

Sisäministeri Krista Mikkonen

Johtava asiantuntija Kukka Krüger

SISÄMINISTERIÖ

MUISTIO
12.1.2022

EU/2021/1367

KOMISSION EHDOTUS NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI VÄLIAIKAISISTA HÄTÄTOIMENPITEISTÄ LATVIAN, LIETTUAN JA PUOLAN HYVÄKSI**1 Tausta**

Keväästä asti jatkunut jännitteinen tilanne Valko-Venäjän vastaisilla EU:n ulkorajoilla ja pyrkimykset muuttoliikkeen välineellistämiseen ovat tuoneet aiheen kesän ja syksyn aikana tiiviisti EU:n agendalle. Vaikka suuri osa unionin alueelle pyrkivistä henkilöistä on edelleen Valko-Venäjän puolella, useita tuhansia henkilöitä on ylittänyt unionin ulkorajan Latviaan, Liettuaan ja Puolaan ja suuri osa heistä on hakenut kansainvälistä suojelua. Komission ehdotuksessa esitettyjen tilastotietojen mukaan vuonna 2021 (21.11. mennessä) yhteensä 7 831 kolmansien maiden kansalaista oli saapunut Valko-Venäjältä Latviaan, Liettuaan ja Puolan alueelle. Tämä on moninkertainen määrä vuoteen 2020 verrattuna, jolloin rajanylityksiä oli 257. Vastaavasti 21.11. mennessä Latviassa oli tehty 579 turvapaikkahakemusta, Liettuaassa 2 676 ja Puolassa 6 730. Samalla ajanjaksolla nämä kolme valtiota olivat estäneet noin 42 741 luvaton ulkorajan ylitystä. Edellä mainitut kolme unionin jäsenvaltiota ovat julistaneet kansallisen hätätilan ja tilanne rajalla jatkuu epävakana.

Komissio yhdessä ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kanssa antoi 23.11.2021 **tiedonannon muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamisesta** (JOIN(2021) 32 final), jossa luetellaan jo toteutettuja toimenpiteitä akuuttiin Valko-Venäjän rajatilanteeseen vastaamiseksi sekä suunnitelmia vastaavien tilanteiden ennaltaehkäisemiseksi. Tiedonantoa käsitellään tarkemmin siitä annetussa E-kirjeessä (E 130/2021 vp)

Tarkoituksenaan vastata Valko-Venäjän toimien aiheuttamaan akuuttiin tilanteeseen komissio antoi 1.12. 2021 tässä kirjelmässä käsiteltävän ehdotuksen **neuvoston päätökseksi väliaikaisista hätätoimenpiteistä Latvian, Liettuan ja Puolan hyväksi** (COM(2021) 752 final). Ehdotus on osa unionin yhteisten toimien kokonaisuutta, jolla pyritään vastaamaan Valko-Venäjän toimiin muuttoliikkeen välineellistämiseksi poliittisiin tarkoituksiin. Ehdotuksessa on kyse sisäistä ulottuvuutta koskevista toiminnoista erotuksena toimista, jotka on suunnattu suoraan Valko-Venäjää vastaan tai tehdään yhteistyössä muuttoliikkeen lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa.

Lisäksi komissio antoi 14.12.2021 ehdotuksen **asetukseksi muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseksi maahanmuuton ja turvapaikka-asioiden alalla** (COM(2021) 890 final). Ehdotuksen myötä mahdollisuus poiketa tietyistä unionin säädöksistä tulisi osaksi pysyvää järjestelyä näihin tilanteisiin vastaamiseksi. Toimet ovat sisällöllisesti samanlaisia, kuin mitä komissio nyt ehdottaa Latvian, Liettuan ja Puolan tukemiseksi. Valtioneuvoston kanta muodostetaan ehdotuksesta valmisteltavassa U-kirjelmässä.

Komissio antoi 14.12.2021 myös ehdotuksen **Schengenin rajasäännösten muuttamiseksi** (COM(2021) 891 final). Ehdotuksella pyritään vastaamaan myös välineellistämistilanteisiin. Valtioneuvoston kanta muodostetaan ehdotuksesta valmisteltavassa U-kirjelmässä.

2 Ehdotuksen tavoite

Ehdotuksen tavoitteena on parantaa Valko-Venäjän toimien kohteeksi joutuneiden Latvian, Liettuan ja Puolan mahdollisuuksia hallita alueelleen jo suuntautunutta muuttoliikettä. Toimilla vastattaisiin tilanteeseen, jossa henkilöt ovat jo näiden ulkorajavaltioiden rajanylityspisteellä tai alueella, jolloin he ovat näiden valtioiden lainkäyttövallan piirissä. Tarkoituksena on turvata yksilön mahdollisuus hakea kansainvälistä suojelua ja saada hakemus käsiteltyä asianmukaisessa menettelyssä, ja samalla antaa näille valtioille mahdollisuus tehokkaasti hallita sen alueelle suuntautunutta äkillistä joukoittaisen maahantulon tilannetta ja torjua luvaton edelleen liikkumista toisiin jäsenmaihiin.

Toimet olisivat tilapäisiä, ja tavoitteena on vastata nyt käsillä olevaan akuuttiin tilanteeseen näissä kolmessa unionin ulkorajavaltiossa.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Ehdotuksella luotaisiin turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallintaa koskeva hätätilamenettely, jota sovellettaisiin henkilöihin, jotka on tavattu Latvian, Liettuan tai Puolan Valko-Venäjän vastaisen rajan läheisyydestä luvattoman ulkorajan ylittämisen jälkeen ja henkilöihin, jotka ovat ilmoittautuneet rajanylityspisteessä. Toimet kohdistetaan siten henkilöihin, jotka jo ovat näiden jäsenvaltioiden lainkäyttövallan piirissä.

Komissio toteaa ehdotuksensa selitysmuistiossa, että kyseisillä jäsenvaltioilla on jo voimassa olevan unionin lainsäädännön pohjalta oikeus järjestää kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröinti ja jättäminen vain tietyissä rajan läheisyydessä olevissa paikoissa, mukaan lukien tietyillä rajanylityspisteillä. Tämä mahdollistaa muuttoliikkeen paremman hallinnan ja voi siten olla tarkoituksenmukainen ratkaisu myös Valko-Venäjän vastaisilla rajoilla.

Komissio samalla muistuttaa menettelydirektiivin edellyttävän, että hakijoilla on oltava tosiasiallinen mahdollisuus jättää tekemänsä hakemus¹ mahdollisimman pian ilmaistuaan viranomaiselle halunsa hakea turvapaikkaa. Varmistaakseen tosiasiallisen ja tehokkaan pääsyn turvapaikkamenettelyyn, Latvian, Liettuan ja Puolan tulee varmistaa, että määrättyjä ja avoinna olevia rekisteröintipisteitä on riittävä määrä, ja myös rajanylityspaikoilla, ja että hakijat saavat tietoa lähimmistä paikoista, joissa hakemuksen voi jättää. Tämä selitysmuistiossa ja ehdotuksen johdannossa mainittu ei siten merkitse poikkeamista menettelydirektiivin (2013/32/EU) säännöksistä, eikä päätösehdotus tästä syystä sisällä asiasta erillisiä säännöksiä. Kyseessä on vain komission toteamus siitä, miten jäsenvaltiot voivat voimassa olevan unionin oikeuden nojalla toimia.

Komission ehdotuksen keskeisin osa ovat esitetyt poikkeukset menettelydirektiivin (2013/32/EU), vastaanottodirektiivin (2013/33/EU) ja paluudirektiivin (2008/115/EU) säännöksistä. Päätöstä sovellettaisiin 6 kuukauden ajan. Se soveltuisi kaikkiin sen alaan kuuluviin henkilöihin siihen asti, kunnes heille on tehty lopullinen päätös tai he ovat palanneet. Latviassa, Liettua ja Puolassa ei ole velvollisuutta ottaa käyttöön näitä poikkeamismahdollisuuksia, vaan päätöksellä vain annetaan tähän mahdollisuus.

¹ Hakemuksen *tekemisellä* viitataan henkilön ensimmäiseen tahdonilmaisuun siitä, että hän hakee kansainvälistä suojelua. Hakemuksen *jättäminen* on sen jälkeinen muodollisempi vireillepanotoimi.

Ehdotetut poikkeukset:

Neljän viikon määräaika kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröinnille: Kun henkilö on ylittänyt unionin ulkorajan Valko-Venäjältä Latviaan, Liettuaan tai Puolaan ja hakenut jostain näistä valtioista kansainvälistä suojelua, viranomaisilla olisi neljä viikkoa aikaa rekisteröidä hakemus voimassa olevan menettelydirektiivin 3–10 päivän sijaan. Tämä mahdollistaisi tarvittavan joustavuuden tilanteen hallitsemiseksi ja mahdollisuuden myös saada käyttöön tarvittavat henkilöstöresurssit ja nostaa käsittelykapasiteettia. Alaikäisten ja näiden perheenjäsenten hakemusten rekisteröinti tulisi priorisoida.

Voimassa olevan direktiivin mukaan jäsenvaltioiden tulee normaalitilanteessa rekisteröidä hakemus kolmessa työpäivässä sen tekemisestä. Poikkeuksellista 10 päivän rekisteröintimääräaika voidaan soveltaa tilanteissa, joissa normaalia määräaika on erittäin vaikea noudattaa siksi, että suuri määrä henkilöitä tekee samanaikaisesti kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen.

Mahdollisuus käsitellä kaikki hakemukset nopeutetussa menettelyssä rajalla. Menettelyn ensimmäiskesto olisi 16 viikkoa muutoksenhaku mukaan lukien. Ehdotuksella siten poikettaisiin voimassa olevan menettelydirektiivin säännöksistä, joiden mukaan rajamenettelyssä voitaisiin vain käsitellä hakemukset, jotka voidaan jättää tutkimatta tai direktiivissä luetelluissa tilanteissa käsitellä nopeutetussa menettelyssä. Ulottamalla rajamenettelyn soveltamisen kaikkiin hakijoihin tavoitellaan myös sitä, että Valko-Venäjä ei voisi suunnata toimiaan niihin hakijaryhmiin, joihin tämä menettely ei soveltuisi.

Voimassa olevan direktiivin mukaan määräaika ensimmäisen asteen päätökselle on 4 viikkoa, joten myös menettelyn aikaa pidennettäisiin. Erona kuitenkin on, että nyt ehdotetun määräajan tulisi sisältää myös valitusvaihe. Muutoin kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelyyn ja muutoksenhakuun sovellettaisiin voimassa olevan menettelydirektiivin nopeutettua menettelyä koskevaa sääntelyä. Koska hakemus käsitellään nopeutetussa menettelyssä, menettelydirektiivin mukaan valituksella ei ole automaattista lykkäävää vaikutusta, vaan tuomioistuinmella olisi mahdollisuus päättää onko hakijalla oikeus oleskella unionin alueella valituksen käsittelyn ajan.

Todennäköisesti perusteltujen sekä alaikäisten ja heidän perheenjäsentensä jättämien hakemusten käsittely tulee priorisoida. Rajamenettelyä ei tulisi soveltaa henkilöihin, joiden terveydentilaa edellyttämiä tarpeita ei tässä menettelyssä voida asianmukaisesti huomioida.

Poikkeuksia ehdotetaan siten ainoastaan rajamenettelyn henkilölliseen ulottuvuuteen ja kestoon. Hakemuksen tutkintaa koskevista menettelydirektiivin perusperiaatteista ja takeista ei poiketa.

Aineelliset vastaanottopalvelut rajattaisiin perustarpeisiin. Vastaanottodirektiivin määritelmän mukaan aineellisilla vastaanotto-olosuhteilla tarkoitetaan vastaanotto-olosuhteita, joihin kuuluvat majoitus, ruoka ja vaatetus luontoissuorituksina, rahallisena etuutena tai maksukuponkien muodossa tai niiden yhdistelmänä sekä päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha. Direktiivin 17 artiklan mukaan "aineellisilla vastaanotto-olosuhteilla tarjotaan hakijoille riittävä elintaso, jolla taataan heidän toimeentulonsa ja suojellaan heidän fyysistä terveyttään ja mielenterveyttään." Ehdotuksessa komissio täsmentää, viimeaikaiseen oikeuskäytäntöön viitaten, että perustarpeilla tarkoitetaan ruokaa, vettä, vaatteita, riittävää terveydenhuoltoa ja tilapäistä majoitusta hakemuspäivästä alkaen. Komission yleinen viittaus viimeaikaiseen oikeuskäytäntöön tarkoittaa todennäköisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen elokuussa 2021 antamia väliaikaisratkaisuja asioissa R. A. ja muut v. Puola (nro. 42120/21) ja H.M.M. ja muut v. Latvia (nro. 42165/21).

On huomattava, että komissio ehdottaa poikkeusta ainoastaan aineellisia vastaanottopalveluja koskevista 17 ja 18 artikloista. Muista vastaanottodirektiivin säännöksistä, esimerkiksi perheen yhtenäisyyttä, lasten koulunkäyntiä ja välttämätöntä terveydenhoitoa koskevista velvoitteista, ei olisi mahdollisuutta poiketa.

Voimassa oleva vastaanottodirektiivi, sen 18 artiklan 19 kohta, mahdollistaa aineellisista vastaanottopalveluista poikkeamisen kohtuulliseksi ja mahdollisimman lyhyeksi aikaa, jos a) on tarpeen arvioida hakijan erityistarpeita tai b) tavallisesti käytettävissä olevat majoitustilat ovat tilapäisesti täynnä. Direktiivi edellyttää, että tällaisissa poikkeavissa olosuhteissa on aina täytettävä perustarpeet. Ehdotettu aineellisten vastaanottopalvelujen rajaaminen tietyissä tilanteissa vain perustarpeisiin on siten jo hyväksytty osaksi unionin lainsäädäntöä. Nyt komissio ehdottaa, että tätä mahdollisuutta voitaisiin soveltaa myös ehdotuksessa kuvatussa tilanteessa.

Paluuta koskeva sääntely: Latvia, Liettua ja Puola voisivat päättää, että paluudirektiiviä ei sovellettaisi henkilöihin, jotka ovat ylittäneet luvattomasti Latvian, Liettuan ja Puolan ulkorajan ja jotka ovat tämän jälkeen saaneet kielteisen päätöksen kansainvälistä suojelua koskevaan hakemukseen.

Voimassa oleva paluudirektiivi antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden päättää, että direktiiviä ei sovelleta a) henkilöihin, joita koskee Schengenin rajasäännöstössä tarkoitettu maahantulokielto tai jotka toimivaltaiset viranomaiset ovat pysäyttäneet tai ottaneet kiinni heidän ylittäessään laittomasti jäsenvaltion ulkorajan maa-, meri- tai ilmateitse ja joille ei ole sen jälkeen myönnetty lupaa tai oikeutta oleskella tuossa jäsenvaltiossa ja b) henkilöihin, jotka on rikosoikeudellisenä seuraamuksena tai rikosoikeudellisen seuraamuksen johdosta määrätty palautettavaksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti tai jotka ovat luovuttamismenettelyn kohteena.

Paluudirektiivi edellyttää, että yllä mainittua mahdollisuutta soveltaessaan jäsenvaltiot noudattavat palautuskiellon periaatetta. Lisäksi niiden on varmistettava, että henkilöiden kohtelu ja suojelun taso vastaavat vähintään sitä, mitä direktiivissä säädetään pakkokeinojen käytön rajoituksista, maastapoistamisen lykkäämisestä terveydellisistä syistä, kiireellisestä terveyden ja sairanhoidosta ja haavoittuvassa asemassa olevien erityistarpeiden huomioimisesta. Myöskään Latvia, Liettua ja Puola eivät voisi poiketa näistä vaatimuksista. Muilta osin menettelyyn sovellettaisiin kansallista lainsäädäntöä.

Muut ehdotuksen säännökset:

Virastojen antama tuki: Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO) ja Europolin tulisi priorisoida Latvian, Liettuan ja Puolan esittämät tukipyynnöt; ehdotuksessa myös kuvataan, mitä tukea em. virastot voivat antaa. Myös Frontexin on pyynnöstä annettava näille valtiolle mandaattinsa mukaista tukea.

Yhteistyövelvoite: Komission, relevanttien EU:n virastojen sekä Puolan, Latvian ja Liettuan on tehtävä yhteistyötä ja informoitava toisiaan päätöksen soveltamisesta. Maiden on myös toimitettava päätöksen soveltamisen kannalta olennaisia tilastotietoja. Ehdotuksessa myös edellytetään, että Latvia, Liettua ja Puola tekevät tiivistä yhteistyötä YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n ja muiden järjestöjen kanssa.

Komission monitorointi: komissio seuraa ja arvioi jatkuvasti tilannetta. Latvialla, Liettualla ja Puolalla on velvollisuus toimittaa komissiolle sen tarvitsemat tiedot.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Päätösehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 78 artiklan 3 kohta. Kyseisen kohdan mukaan "jos kolmansien maiden kansalaisten äkillinen joukoittainen maahantulo aiheuttaa yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa hätätilanteen, neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä väliaikaisia toimenpiteitä kyseisen yhden tai useamman jäsenvaltion hyväksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan."

Oikeusperustan valinnan osalta komissio viittaa unionin tuomioistuimen 6.9.2017 antamaan tuomioon yhdistetyissä asioissa C-643/15 ja C-647/15 (Slovakia, Unkari ja Puola v. komissio, Italian ja Kreikan tueksi tehtyjen päätösten kumoamiskanne, kohdat 77 - 78 ja 133 - 134). Tuomioistuimen mukaan SEUT 78 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen väliaikaisten toimenpiteiden käsitteellä on oltava riittävän laaja ulottuvuus, jotta unionin toimielimet voivat toteuttaa kaikki tarvittavat väliaikaiset toimenpiteet kyetäkseen vastaamaan tehokkaasti ja nopeasti kolmansien maiden kansalaisten äkillisen joukoittaisen maahantulon aiheuttamaan hätätilanteeseen. Väliaikaisilla toimenpiteillä voidaan lähtökohtaisesti myös poiketa lainsäädäntötoimien säännöksistä. Tuomioistuimen mukaan neuvostolle annetaan kyseisessä määräyksessä laaja harkintavalta, kun se valitsee toimenpiteitä, joita on mahdollista toteuttaa, jotta yksittäiseen hätätilanteeseen ja sen mahdollisiin muutoksiin voidaan vastata nopeasti ja tehokkaasti. Hätätilanteeseen vastaaminen ei sulje pois mahdollisuutta muuttaa ja mukauttaa valittua toimenpidettä, kunhan sen väliaikaisuus säilyy.

Komissio toteaa, että nyt käsillä olevassa tapauksessa perustamissopimuksen kohdassa tarkoitettu hätätilanne on aiheutettu välineellistämällä muuttoliikettä poliittisiin tarkoituksiin.

Komission mukaan ehdotetut toimenpiteet on rajattu siihen, mikä on välttämätöntä, jotta päätöksen kohteena olevat jäsenvaltiot voivat hallita tilannetta tehokkaasti, mutta samalla varmistuen päätöksen soveltamisen kohteena olevien henkilöiden yhdenmukaisen kohtelun oikeuksien ja menettelyä koskevien takeiden osalta kaikissa kolmessa valtiossa. Ehdotusta sovellettaisiin vain kuuden kuukauden ajan, minkä komissio arvioi olevan riittävä aika saada nyt käsillä oleva jäsenvaltioiden turvallisuutta tai alueellista koskemattomuutta vaarantava tilanne hallintaan. Kyseessä on myös muita, erityisesti ulkosuhteiden alalla toteutettavia toimia täydentävä ehdotus.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan oikeusperusta on asianmukainen. Valtioneuvosto pitää ehdotusta toissijaisuusperiaatteen ja suhteellisuusperiaatteen mukaisena.

Kyseiseen artiklakohtaan ei sisälly nimenomaista viittausta tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen tai erityiseen lainsäätämisyjärjestykseenkään. Unionin tuomioistuin katsoikin yllä viitatussa ratkaisussaan, että kohdan nojalla hyväksyttäviä toimenpiteitä on pidettävä "muina kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävinä toimina", koska niitä ei hyväksytä lainsäädäntömenettelyn päätteeksi. Tuomioistuin myös totesi, että neuvosto voi hyväksyä toimenpiteitä määränemistöpäätöksellä.

Kyseisessä tapauksessa neuvoston päätös hyväksytään määränemistöllä.

5 Ehdotuksen vaikutukset

Vaikutukset EU:n budjettiin

Komissio toteaa, että mahdollisia budjettivaikutuksia ei ole mahdollista arvioida ennakkoon. Komission mukaan mahdolliset tarpeet tullaan kattamaan EU:n vuosien 2014–2020 ja 2021–2027 monivuotisten rahoituskehysten (MFF) olemassa olevien maahanmuutto- turvapaikka- ja raja-asioiden rahoitusinstrumenttien kautta. Jos tilanteen edelleen huonontuessa olisi poikkeuksellisesti välttämätöntä, komission mukaan voitaisiin käyttää myös vuosien 2021–2027 monivuotiseen rahoituskehykseen sisältyviä erityisvälineitä.

Vaikutukset kansalliseen talousarvioon

Ehdotuksen mukaista menettelyä ei sovelleta Suomessa. Näin ollen sillä ei ole vaikutuksia kansalliseen talousarvioon.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Päätöstä sovellettaisiin vain Latviassa, Liettuassa ja Puolassa. Päätöksen mukaiset poikkeusmahdollisuudet eivät siten tulisi sovellettavaksi Suomessa, eikä ehdotusta näin ollen ole tarpeen arvioida suhteessa Suomen perustuslakiin ja siinä perusoikeuksista säädettyyn.

Komissio katsoo ehdotuksen noudattavan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa määriteltyjä oikeuksia. Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen.

Komissio myös painottaa, että ehdotuksessa kuvattua menettelyä sovellettaessa on noudatettava täysimääräisesti perusoikeuskirjassa määriteltyjä oikeuksia, kuten ihmisarvon kunnioitusta (1 artikla), kidutuksen sekä epäinhimillisen ja halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltoa (4 artikla), oikeutta vapauteen ja turvallisuuteen (6 artikla), oikeutta kansainväliseen suojeluun (18 artikla), joukkokarkoituksen kieltoa ja palautuskiellon periaatetta (19 artikla), syrjintäkieltoa (21 artikla), miesten ja naisten välistä tasa-arvoa (artikla 23) lapsen oikeuksia (artikla 24) ja oikeutta tehokkaiden oikeussuojakeinoihin (artikla 47).

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 26 ja 34 kohtien mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat ulkomaalaislainsäädäntöä ja Rajavartiolaitosta.

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Komissio esitteli ehdotuksen asiantuntijatasolla oikeus- ja sisäasiainneuvosten kokouksessa 6.12.2021. Neuvoston turvapaikkatyöryhmä 7. ja 19.1.2022.

Tarkempi jatkokäsittelyn aikataulu ei ole vielä tiedossa.

Laajempi poliittinen keskustelu muuttoliikkeestä hybridivaikuttamisen välineenä 23.11. annettun tiedonannon pohjalta aloitettiin oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 9.–10.12.2021 ja se jatkuu tiiviisti alkuvuonna 2022 eri neuvostokokoonpanoissa ja Eurooppa-neuvostossa.

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Jaosto 6 kirjallinen menettely 22.12.2021–5.1.2022

Jaosto 13 kirjallinen menettely 3.–5.1.2022

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto ei hyväksy muuttoliikkeen välineellistämistä poliittisten tarkoituksien edistämiseksi. Osana monipuolista keinovalikoimaa tarvitsemme ratkaisuja myös tilanteeseen, jossa henkilöitä on välineellistämisen seurauksena saapunut suuressa määrin ulkorajavaltioiden rajanylityspisteille tai ylittänyt ulkorajan luvattomasti.

Myös perustamissopimuksen mahdollistamat väliaikaiset toimenpiteet on tarvittaessa otettava käyttöön akuuttiin tilanteeseen vastaamiseksi. Toimien on oltava oikea-aikaisia, kuhunkin tilanteeseen vastaamiseksi perustellusti räätälöityjä, ja perus- ja ihmisoikeuksia sekä palautuskiellon periaatetta täysimääräisesti kunnioittavia.

Valtioneuvosto hyväksyy komission ehdottaman mahdollisuuden poiketa turvapaikkamenettelyä, paluuta ja aineellisia vastaanotto-olosuhteita koskevista unionin säännöksistä osana toimenpiteitä, joilla pyritään vastaamaan Valko-Venäjän toiminnan aiheuttamaan tilanteeseen Latviassa, Liettuassa ja Puolassa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU esiintyy yhtenäisenä käsillä olevaan tilanteeseen vastaamisessa.

Valtioneuvosto toteaa, että säännöksillä ei poiketa velvollisuudesta käsitellä unionin rajalla tai alueella tehty kansainvälistä suojelua koskeva hakemus, hakemuksen yksilöllisen tutkinnan vaatimuksesta eikä riittävistä oikeusturvakeinoista. Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeudet ja erityistarpeet sekä lapsen etu on huomioitava menettelyn kaikissa vaiheissa ja vastaanottoa järjestettäessä. Säilönoton tulee olla viimesijainen toimenpide, joka tulee kyseeseen vain, jos muut turvaamistoimet katsotaan yksilöllisen arvioinnin perusteella riittämättömiksi.

Valtioneuvosto korostaa, että samalla on jatkettava työtä yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiseksi ja kehitettävä sitä tavalla, joka mahdollistaa jäsenmaille tehokkaat, oikeasuhteiset ja nykyistä joustavammat keinot vastata muuttuviin tilanteisiin, mukaan lukien muuttoliikkeen välineellistäminen kolmannen valtion taholta, perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla.